

KOMIL INSON TUSHUNCHASI VA UNING TA'LIMDAGI AHAMIYATI

Mirova Nargiza Nutfillo qizi

Osiyo xalqaro universiteti magistri

Ilmiy rahbar: p.f.f.d (PhD),

prof. Olimov T.X

mirovanargiza00@gmail.com

Telefon nomer: +998888540908

Annotatsiya: *Mazkur tezisdagi komil inson tushunchasining falsafiy, ma'naviy va pedagogik jihatlari yoritilgan. Sharq mutafakkirlarining komil inson haqidagi qarashlari hamda zamonaviy ta'lim tizimida ushbu g'oyaning ahamiyati tahlil etilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonida komil insonni shakllantirishning asosiy omillari ko'rsatib berilgan.*

Аннотация *В данной работе рассматривается понятие совершенного человека, его философские и педагогические аспекты. Проанализированы взгляды восточных мыслителей и значение идеи совершенного человека в современной системе образования. Особое внимание уделено роли образования в формировании духовно зрелой личности.*

Annotation: *This thesis examines the concept of a perfect human being and its philosophical and pedagogical significance. The views of Eastern scholars and the importance of the idea of a perfect person in modern education are analyzed. The role of education in shaping a morally mature individual is highlighted.*

Kalit so'zlar: *Komil inson, barkamol avlod, ta'lim, tarbiya, ma'naviyat.*

Ключевые слова: *Совершенный человек, духовность, образование, воспитание.*

Keywords: *Perfect person, education, spirituality, moral development.*

Insoniyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida shaxs kamoloti masalasi muhim ahamiyat kasb etib kelgan. Har bir jamiyat o'z kelajagini ma'naviy, axloqiy va intellektual jihatdan yetuk insonlar bilan bog'lagan. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, bugungi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida **komil insonni tarbiyalash** masalasi yanada dolzarb bo'lib bormoqda.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi ham barkamol, raqobatbardosh, yuksak ma'naviyatli avlodni voyaga yetkazishdan iborat. Bu esa komil inson tushunchasini chuqur anglash va uni ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etishni taqozo etadi.

KOMIL INSON TUSHUNCHASINING FALSAFIY MOHIYATI

“Komil inson” tushunchasi falsafiy kategoriya bo'lib, u insonning jismoniy, aqliy, axloqiy va ma'naviy jihatdan mukammallikka intilishini ifodalaydi. Komillik — bu yakuniy holat emas, balki doimiy rivojlanish jarayonidir.

Falsafada komil inson:

- o'zini anglay oladigan,

- jamiyatdagi o‘rnini tushunadigan,
- shaxsiy manfaatini ijtimoiy manfaat bilan uyg‘unlashtira oladigan shaxs sifatida talqin etiladi.

Sharq falsafasida esa komillik ilm va axloq birligi asosida tushuniladi. Inson qanchalik bilimli bo‘lmasin, agar u axloqan yetuk bo‘lmasa, komil inson darajasiga erisha olmaydi.

SHARQ MUTAFAKKIRLARI QARASHLARIDA KOMIL INSON

Sharq mutafakkirlari komil inson masalasiga alohida e‘tibor qaratganlar. Abu Nasr Forobiy o‘zining “Fozil odamlar shahri” asarida fozil jamiyat faqat fozil insonlar orqali barpo etilishini ta’kidlaydi. Uning fikricha, ilmiy va axloqli inson jamiyatning tayanchidir.

Alisher Navoiy asarlarida komil inson: adolatli, saxovatli, insonparvar, xalq dardiga befarq bo‘lmagan shaxs sifatida tasvirlanadi².

Imom G‘azzoliy, Imom Buxoriy kabi allomalar esa inson kamolotini qalb pokligi, ilm va amal uyg‘unligida ko‘rganlar. Islomiy manbalarda komil inson Allohga yaqinlik, halol mehnat va go‘zal xulq bilan tavsiflanadi.

JADIDCHILIK HARAKATI VA KOMIL INSON G‘OYASI

XIX–XX asrlarda jadid ma’rifatchilari komil inson g‘oyasini millat uyg‘onishining asosiy sharti deb bildilar. Abdulla Avloniy tarbiyani jamiyat hayotidagi eng muhim masala sifatida baholab, shunday degan: *“Tarbiya bizlar uchun yo hayot, yo mamot masalasidir.”*

Jadidlar nazarida komil inson:

- zamonaviy bilimlarga ega,
- milliy qadriyatlarga sodiq,
- vatanparvar va tashabbuskor bo‘lishi kerak edi.

Bu g‘oyalar bugungi ta’lim konsepsiyalari bilan hamohangdir.

KOMIL INSONNI SHAKLLANTIRISHDA TA’LIMNING O‘RNI

Ta’lim komil insonni shakllantirishning asosiy vositasidir. Ta’lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanmasdan, shaxsni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qilishi lozim.

Zamonaviy pedagogikada:

- shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim,
- kompetensiyaviy yondashuv,
- ma’naviy-tarbiyaviy ishlar

komil insonni tarbiyalashga qaratilgan muhim mexanizmlar hisoblanadi.

O‘qituvchi bu jarayonda nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, yo‘naltiruvchi va shaxsiy namuna bo‘lishi zarur.

TA’LIM JARAYONIDA KOMIL INSONNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI

Komil insonni tarbiyalash quyidagi asosiy omillarga bog‘liq:

1. Ta’lim mazmunining ma’naviy yo‘naltirilganligi
2. O‘qituvchining kasbiy va axloqiy saviyasi
3. Oila va ta’lim muassasasi hamkorligi
4. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayangan tarbiya

² Navoiy A. *Mahbub ul-qulub*. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2011.

20-Yanvar, 2026-yil

5. Yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish

Bu omillar uyg'unlashgandagina ta'lim o'z oldiga qo'yilgan maqsadga erisha oladi.

Xulosa

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, komil inson tushunchasi insoniyat tafakkuri va ma'naviy taraqqiyotining barcha bosqichlarida muhim ahamiyat kasb etib kelgan. Ushbu tushuncha insonning nafaqat intellektual salohiyati, balki uning axloqiy, ruhiy va ijtimoiy kamolotini ham o'zida mujassam etadi. Komil inson — bu jamiyatda faol ishtirok etadigan, o'z burch va mas'uliyatini anglaydigan, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq bo'lgan yetuk shaxsdir.

Tadqiqot davomida Sharq mutafakkirlari, xususan, Abu Nasr Forobiy, Alisher Navoiy, Imom G'azzoliy, Imom Buxoriy hamda jadid ma'rifatchilarining qarashlari tahlil qilindi. Ularning asarlarida komil inson ilm va axloq uyg'unligi, qalb pokligi, halollik va insonparvarlik asosida shakllanishi qayta-qayta ta'kidlangan. Bu g'oyalar bugungi zamonaviy ta'lim konsepsiyalari bilan uyg'un bo'lib, o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Umuman olganda, komil insonni tarbiyalash masalasi nafaqat ta'lim tizimining, balki butun jamiyatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Barkamol, ma'naviy yetuk va raqobatbardosh avlodni tarbiyalash orqali jamiyatning barqaror rivoji, milliy taraqqiyot va kelajak avlod farovonligi ta'minlanadi. Shu bois ta'lim tizimida olib borilayotgan barcha islohotlar va pedagogik yondashuvlar komil inson idealiga xizmat qilishi lozim.

ADABIYOTLAR:

1. Forobiy A.N. *Fozil odamlar shahri*. — Toshkent: Fan, 1993.
2. Navoiy A. *Mahbub ul-qulub*. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2011.
3. G'azzoliy I. *Ihyo ulum ad-din*. — Bayrut: Dor al-Kutub al-Ilmiyya, 2005.
4. Buxoriy I. *Al-Jome' as-sahih*. — Toshkent: Movarounnahr, 2018.
5. Avloniy A. *Turkiy guliston yoxud axloq*. — Toshkent: O'qituvchi, 2006.